

## Upamiętnienie profesorów Instytutu Poligrafii Politechniki Warszawskiej

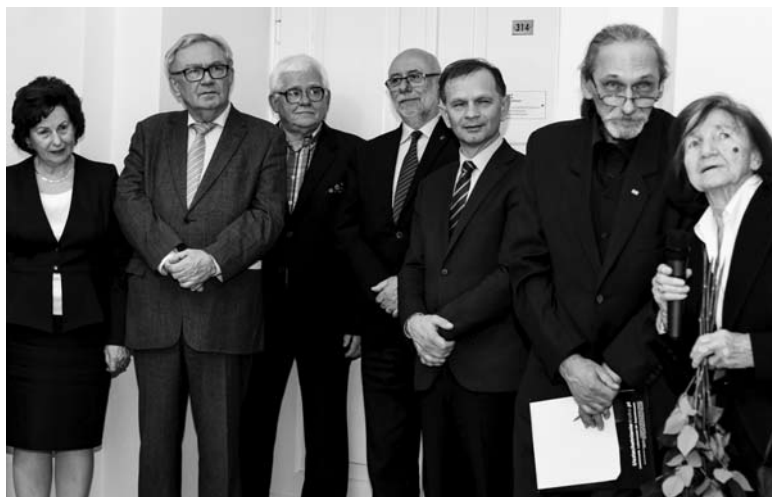
W dniu 16 listopada 2017 roku w gmachu głównym Politechniki Warszawskiej miało miejsce odsłonięcie tablic upamiętniających profesora Felicjana Zygmunta Piątkowskiego – założyciela i pierwszego dyrektora Instytutu Poligrafii oraz profesora Andrzeja Romana Makowskiego – współorganizatora studiów poligraficznych na Wydziale Geodezji i Kartografii.

Na uroczystość przybyli dawni i obecni pracownicy Instytutu Poligrafii i Zakładu Technologii Poligraficznych PW oraz liczni absolwenci instytutu. Władze uczelni reprezentowali: prof. Jan Szmidt – rektor Politechniki Warszawskiej, prof. Janusz Walo – prorektor ds. studenckich, prof. Alina Maciejewska – dziekan Wydziału Geodezji i Kartografii oraz prof. Andrzej Kolasa – dziekan Wydziału Inżynierii Produkcji. Obecny był również prof. Władysław Findeisen – rektor Politechniki Warszawskiej w latach 1981–1985.

Rolę gospodarza ceremonii pełnił Andrzej Żurkiewicz – prezes Stowarzyszenia Absolwentów Instytutu Poligrafii PW, organizacji, dzięki której zrealizowano ideę uczczenia pamięci obu zasłużonych profesorów.

Wśród uczestników uroczystości obecne były: wdowa po Andrzeju Makowskim, dr inż. Aniela Makowska – były pracownik Wydziału Geodezji i Kartografii oraz córka prof. Felicjana Piątkowskiego, dr inż. Ewa Kołakowska – były pracownik Wydziału Chemii Politechniki Warszawskiej. W spotkaniu uczestniczyli m.in.: dyrektor Instytutu Poligrafii w latach 1975–1999 prof. Herbert Czichon wraz z małżonką dr Marią Czichon, a także dr inż. Ewa Mudrak, dyrektor Instytutu Poligrafii w latach 1999–2008 oraz prof. Georgij Petriaszwili, obecnie kierujący Zakładem Technologii Poligraficznych na PW.





Uczestników uroczystości fotografowała Katarzyna Rainka ze Stowarzyszenia Absolwentów Instytutu Poligrafii PW

Laudację przedstawiającą sylwetki obu uhonorowanych profesorów wygłosił dr inż. Tomasz Dąbrowa. Jak mówił Tomasz Dąbrowa: dzieliła ich różnica jednego pokolenia i w jakiejś mierze, niezależnie od własnych ważnych, samodzielnych dokonań, pozostawali w przyjaźni, w relacji mistrz–uczeń. Ich ważną wspólną cechą był pewien rodzaj wizjonerstwa, pozwalający trafnie przewidywać, a następnie podejmować działania zarówno w zakresie nowych kierunków rozwoju uprawianych przez nich dyscyplin naukowych, jak i nowych kierunków kształcenia studentów.

#### **Felicjan Zygmunt Piątkowski (1908–2004)**

Pośród wielu znaczących dokonań profesora są co najmniej dwa gruntujące jego pozycję w gronie zasłużonych dla Politechniki Warszawskiej. Był on bowiem współtwórcą studiów kartograficznych i współorganizatorem ówczesnej Katedry Kartografii oraz inicjatorem powołanych później studiów poligraficznych i twórcą Instytutu Poligrafii na Wydziale Geodezji i Kartografii.

Nic nie straciły na aktualności formułowane przez niego w latach 60. i 70. XX w. myśli, szczególnie te o roli i znaczeniu informacji geograficznej w pojmowanym generalnie zarządzaniu przestrzenią, o funkcjach i znaczeniu mapy czy wreszcie poszukiwaniach w zakresie percepcji informacji uzależnionej od lapidarnych ujęć znakowych i rozwiązań technologicznych. Myślenie o użyteczności informacji przestrzennej, a także o jakości graficznej form wizualnych doprowadziło go do spójnej idei – upowszechniania w kraju form informacji obrazowej rozumianej w funkcji poznania i przekazu. Realizacja idei o zintegrowanej redakcyjnej i wydawniczej pracy kartografa określiła jego wybitną pozycję w kartografii polskiej, podobnie jak badania w zakresie reprodukcji graficznych i procesów wydawniczych utrwaliły jego prekursorską rolę w rozwijaniu badań naukowych w dziedzinie poligrafii.

Felicjan Zygmunt Piątkowski studiował na Wydziale Geodezyjnym Politechniki Warszawskiej. Dyplom inżyniera geodety otrzymał w 1933 r. W roku 1934



ukończył Szkołę Podchorążych Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. Praktykę zawodową odbywał w Wydziale Fotogrametrycznym Polskich Linii Lotniczych (Fotolot) oraz w Biurze Planowania Ziemi Górskich, sporządzając osnowy geodezyjne dla fotomap osiedli i miast na Podkarpaciu, takich jak: Worochta, Delatyn, Kosów Huculski, Kutry. W 1938 r. uczestniczył w opracowaniu projektu Drogi Karpackiej na całej długości od Skoczowa do Zaleszczyk.

Zmobilizowany w sierpniu 1939 r. walczył w wojnie obronnej z Niemcami w Armii Łódź, w 28. Dywizjonie Artylerii Ciężkiej jako dowódca I plutonu baterii haubic. Dowódca obrony Modlina, gen. Wiktor Thommée, odznaczył go Krzyżem Walecznych. W listopadzie 1939 r. zwolniony z obozu jenieckiego w Działdowie wrócił do Warszawy.

Po wojnie pracował w Biurze Odbudowy Stolicy (BOS), gdzie organizował działalność specjalistów opracowujących mapy dla odbudowy Warszawy. Spod ręki Piątkowskiego wyszła m.in. Mapa stanu istniejącego Warszawy (skala 1:10 000) i wykonana na podstawie zdjęć lotniczych w 1945 r. Mapa zniszczeń Warszawy (1949 r., skala 1:20 000) – dzieła wyjątkowe nie tylko ze względu na treść dokumentującą ogrom wojennych zniszczeń, ale i nowoczesną formę graficzną.

W 1946 roku obejmuje funkcję dyrektora Biura Kartograficznego w Głównym Urzędzie Pomiarów Kraju i rozpoczyna okres nacechowany wyjątkową aktywnością i licznymi inicjatywami. W ramach Biura Kartograficznego organizuje pięć oddziałów kartograficzno-reprodukcyjnych: w Poznaniu, we Wrocławiu, w Krakowie, Rzeszowie i Warszawie. Wyposaża je w aparaturę, maszyny i technologie. Rozwija doksztalcanie kadry kartografów w zakresie redagowania, opracowywania i reprodukcji map. Organizuje wykonanie dokumentacji dla delimitacji granicy na Odrze i Nysie. Prowadzi obliczenia powierzchni kraju i jednostek administracyjnych w nowych granicach państwa. Inicjuje i opracowuje założenia dla Mapy Gospodarczej Polski w skali 1:5 000 i Mapy Użycia Powierzchni Ziemi. Pierwsza z nich miała rejestrować granice nieruchomości i elementy będące treścią mapy zasadni-



czej oraz opracowań topograficznych. Całość uzupełniać miała fotomapa. Ambitny projekt zarzucono po kilku latach, gdy okazało się, że możliwości finansowe i wydawnicze nie pozwalają na jego realizację.

W tym czasie jest autorem i współautorem 760 tytułów wydawniczych map wielko- i średnioskalowych dla cywilnych służb inżynierskich, map glebowo-rolniczych, kart Atlasu Polski, kart Atlasu Powszechnego, map Atlasu Kartowania Form Terenu Polski, a także pierwszych po wojnie map turystycznych.

W roku 1947 przy Oddziale Warszawskim Biura Kartograficznego organizuje Dział Geodezyjnych Wydawnictw Książkowych z szerokim planem wydawniczym: podręczników geodezyjnych, tablic matematycznych, skryptów i pierwszych rozpraw doktorskich, kontynuowanym do dziś w Państwowym Przedsiębiorstwie Wydawnictw Kartograficznych (PPWK), które organizował. Przechodząc w 1952 r. do pracy na Politechnice pozostawił PPWK w odbudowanym z gruzów budynku przy ulicy Solec, z kadrą wyszkolonych 140 pracowników zorganizowanych w wydziały: redakcji i opracowania map, rysowni kartograficznej oraz reprodukcji, wyposażone w nowy sprzęt, aparaturę oraz maszyny drukarskie.

W okresie działalności w Głównym Urzędzie Pomiarów Kraju profesor Piątkowski prowadzi na Politechnice, na Wydziale Geodezji, wykłady z kartografii praktycznej, a następnie z reprodukcji kartograficznej oraz wykłady z kartografii na Wydziale Inżynierii Wodnej i w Studium Planowania Przestrzennego na Wydziale Architektury i w Wojskowej Akademii Technicznej. Po utworzeniu w 1954 r. Katedry Kartografii organizuje i prowadzi w niej Zakład Reprodukcji Kartograficznej.

Po całkowitym przejściu z produkcji map do pracy dydaktycznej na uczelniach przyjmuje kolejno funkcje i tytuły: adiunkta, zastępcy profesora, docenta i profesora nadzwyczajnego w Katedrze Kartografii. W latach 1953–1954 jest prodziekanem Wydziału Geodezji, w latach 1954–1956 dziekanem Wydziału Geodezji i Kartografii. Przez dziewięć lat, do 1967 r., jest delegatem rady wydziału do senatu, a w latach 1962–1964 sekretarzem senatu PW.



W roku 1963 inicjuje Sekcję Kartograficzną Komitetu Geodezji Polskiej Akademii Nauk, a następnie Sekcję Kartograficzną Stowarzyszenia Geodetów Polskich. Jest ich przewodniczącym przez dwie kadencje. Cztery lata później podejmuje się utworzenia nieistniejącego dotychczas w kraju kierunku studiów poligraficznych. Opracowuje plany i prognozy studiów, odwiedzając w tym celu zagraniczne wyższe szkoły poligraficzne w Moskwie, Lipsku i Lozannie. Przygotowuje kadrę wykładowców i warunki dla laboratoriów technologicznych. Nowo utworzonym Instytutem Poligrafii kieruje przez osiem lat, do 1975 r.

Był promotorem 85 prac dyplomowych i 10 prac doktorskich z zakresu kartografii i poligrafii. Jest autorem podręczników: Kartografia i reprodukcja kartograficzna (1953), Fototechnika w reprodukcji kartograficznej (1957), Elementy kartografii (1962), współautorem metodycznego Atlasu Kartowania Form Terenu Polski (1961), tablic matematycznych, skryptów, a także autorem kilkudziesięciu artykułów, referatów i rozpraw publikowanych w Zeszytach Naukowych „Geodezja”, w „Przeglądzie Geodezyjnym” i w „Poligrafice”.

W pracach naukowo-badawczych profesor Piątkowski skupił swoje zainteresowania na technologii wydawniczo-reprodukcyjnej, studiach nad generalizacją map, skal barw dla map fizycznych i tematycznych oraz na teorii znaku cyfrowego. Opracował metodę fotografowania afinicznego, negatywową i pozytywową warstwę grawerską dla czystorysów map, światłoczułe warstwy oparte na związkach dwuazowych dla kopii transparentowych oraz wiele innych rozwiązań technologicznych, które przyniosły 12 patentów, sprawdzonych i wprowadzonych skutecznie do produkcji.

Felicjan Piątkowski zmarł 7 czerwca 2004 r. Był człowiekiem wielkiego formatu: szlachetnym, otwartym na ludzi, sumiennym szefem i nauczycielem dbającym o nieustanne doskonalenie warsztatu naukowca. Miłośnik polskich gór, erudyta posługujący się w mowie i piśmie piękną polszczyzną. Stateczny, zrównoważony, zdobywał sympatię studentów, wskazywał kierunki działania i własnym



przykładem zagrzewał do pogłębiania wiedzy i samodzielnych dociekań. Na każdym etapie życia pozostawił ślady swoich dokonań.

Profesor Felicjan Piątkowski został odznaczony Krzyżem Walcznych, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Złotą Odznaką Zasłużonego dla Geodezji i Kartografii, Medalem dla Racjonalizatorów Produkcji, Złotą Odznaką Zasłużonego dla Politechniki Warszawskiej oraz Medalem Zasłużony dla Polskiej Poligrafii.

### **Andrzej Roman Makowski (1931–2013)**

Profesor Andrzej Makowski urodził się w Warszawie. Ukończył Gimnazjum i Liceum im. Gen. Jakuba Jasińskiego. W domu i w szkole wychowano go w kulcie ojczyzny, patriotyzmu, prawdy, prawości, nauki, pracy, troski o godność człowieka oraz pomocy potrzebującym. Z domu rodzinnego wyniósł także zainteresowanie sztukami pięknymi.

W latach 1950–1956 studiował na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej. Ukończył studia inżynierskie w zakresie pomiarów podstawowych, a w 1956 r. studia magisterskie w dziedzinie kartografii. Lata 1958–1962 to okres studiów na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. W 1966 r. uzyskał stopień doktora nauk technicznych za rozprawę doktorską Estetyczny i użytkowy aspekt barwy na mapie, napisaną pod kierunkiem prof. Felicjana Piątkowskiego. W rozprawie mógł wykorzystać wiedzę uzyskaną na dwóch tak odmiennych uczelniach. Tezy zawarte w pracy przyniosły mu uznanie międzynarodowe. W 1976 r. uzyskał habilitację po przedłożeniu rozprawy Podstawa technologii barwy w kartografii, która do metodyki opracowywania oraz produkcji map wprowadzała parametryzację barw. W 1991 r. Prezydent RP nadał mu tytuł profesora nauk technicznych. Kartografia, malarstwo i trzecia pasja – poligrafia – pozwoliły mu w pracy zawodowej harmonijnie i pożytecznie połączyć wiedzę o technice i sztuce.

Etapy kariery naukowej i zawodowej realizował na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej. Pracę rozpoczął w 1955 r. w Katedrze Kartografii, w Zakładzie Reprodukcyjnej, a potem w Zakładzie Kartografii Instytutu Fotogrametrii i Kartografii, gdzie był zatrudniony najpierw jako asystent, później jako adiunkt. W latach 1977–1990 pracował na stanowisku docenta, a od roku 1990 – profesora. W latach 1991–2003 był dyrektorem Instytutu Fotogrametrii i Kartografii oraz kierownikiem Zakładu Kartografii tego Instytutu.

Prowadził ćwiczenia i wykłady z reprodukcji kartograficznej, a potem z nowo opracowanego przedmiotu technologia wydania mapy. Wykładał również reprodukcję kartograficzną na studiach geograficznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz na specjalizacji kartograficznej na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a w Instytucie Poligrafii PW przedmiot teoria barwy dla poligrafów.

W 1964 r. został członkiem Rady Naukowej Instytutu Geodezji i Kartografii. W latach 1978–1984 pełnił funkcję prodziekana ds. studiów dla pracujących i został wybrany dziekanem Wydziału Geodezji i Kartografii na kadencję 1984–1987. W dniu 30 listopada 1985 roku decyzją ówczesnego ministra nauki i szkolnictwa wyższego został usunięty z tej funkcji z przyczyn politycznych. Kontynuował jednak działalność na Politechnice, m.in. pełniąc funkcję przewodniczącego Rady Bibliotecznej PW oraz członka senatu PW w latach (1981–1985, 1990–1993).

Od 1990 r. członek, a potem wiceprzewodniczący Państwowej Rady Geodezyjnej i Kartograficznej. W latach 1972–1999 był też członkiem rzeczywistym Stałej Komisji Technologii Produkcji Map i przewodniczącym Komisji ds. Opracowania Diagramów Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej oraz działał w Komisji Terminologii Kartograficznej. Od 2000 r. przewodniczył Komitetowi Narodowemu ds. Współpracy z Międzynarodową Asocjacją Kartograficzną.

W roku 1977 profesor Makowski został członkiem Komitetu Geodezji PAN. Od 1984 r. był w prezydium, a od 1990 do 2003 roku był przewodniczącym Sekcji Kartografii tego Komitetu. Jako redaktor naczelny kwartalnika naukowego PAN „Geodezja i Kartografia” pracował z oddaniem w Komitecie Historii, Nauki i Techniki PAN oraz w Radzie Naukowej Muzeum Techniki. Był też członkiem założycielem Stowarzyszenia Kartografów Polskich oraz Sekcji Kartograficznej Stowarzyszenia Geodetów Polskich.

Opublikował ponad 200 prac naukowych. Jest autorem lub współautorem trzech podręczników akademickich, także w języku angielskim, promotorem wielu prac doktorskich i habilitacyjnych. Współautor międzynarodowego słownika kartograficznego (I wyd. 1975). W latach 2001–2004 kierował pracą naukową *System informacji topograficznej kraju. Teoretyczne i metodyczne opracowanie koncepcyjne*. Wydanie monograficzne pod redakcją profesora ukazało się drukiem w 2005 r., a twórcy uzyskali nagrodę I stopnia rektora Politechniki Warszawskiej.

Zainteresowania naukowe profesora dotyczyły technologii edytorstwa map, ich grafiki, percepcji treści i formy mapy oraz teorii barwy w poligrafii. Pod jego kierunkiem powstało wzorcowe opracowanie cyfrowe – mapa topograficzna kraju w skali 1:10 000. Autor oryginalnych metod sporządzania graficznej formy map ze zdjęć lotniczych lub satelitarnych oraz bezrastrowych reprodukcji obrazów tonal-

nych. Gdy w przygotowaniu map pojawiły się technologie cyfrowe, doprowadził do skomputeryzowania laboratoriów na Politechnice Warszawskiej.

Podczas jubileuszu jego 80-lecia 16 grudnia 2011 r. dziękowano profesorowi „za uczenie miłości do kartografii”, podkreślano też estetyczne spojrzenie na mapę – malarstwo było bowiem jego drugą życiową pasją. Profesor Jerzy Gaździcki wręczył mu upominek: reprodukcję znaczka poczty „Solidarność” z 1985 roku, na którym widnieje wizerunek jubilata, ówczesnego dziekana Wydziału Geodezji i Kartografii i zasłużonego działacza NSZZ „Solidarność”.

Profesor Andrzej Makowski, współpracownik profesora Felicjana Piątkowskiego, był współorganizatorem studiów poligraficznych na Politechnice Warszawskiej oraz Oddziału Poligrafii przy Wydziale Geodezji i Kartografii. Sprawował jednocześnie opiekę nad studiami wieczorowymi, a następnie zaocznymi. W latach 1967–1970 był zastępcą kierownika Oddziału i Dyrektora Instytutu Poligrafii ds. studiów zaocznych.

Przez wiele lat przewodniczył Radzie Naukowej Centralnego Ośrodka Badańczo-Rozwojowego Przemysłu Poligraficznego i bardzo dbał o rozwój kadry oraz zaplecza kształcenia w Instytucie Poligrafii (późniejszym Zakładzie Technologii Poligraficznych), troszczył się też o integrację środowiska. W kwietniu 2010 r. na konferencji naukowo-technicznej „Kierunki rozwoju polskiej poligrafii” przedstawił koncepcję poligrafii jako dziedziny wiedzy. Jego wystąpienie zatytułowane *Poligrafia jako dyscyplina naukowa* stanowiło próbę zdefiniowania zbioru pojęć i teorii tworzących podstawy oraz kryteria uznania poligrafii za dziedzinę nauk technicznych. Swoją wizję i rozważania o jej kulturotwórczych determinantach profesor wiązał z ideą nierozzerwalnie spójnej domeny nauki, techniki i sztuki.

W czasie Międzynarodowych Targów Poznańskich „Poligrafia 2013” miała miejsce inauguracja czasopisma „Acta Poligraphica” przeznaczonego dla publikacji naukowych dotyczących poligrafii i dziedzin pokrewnych. W zespole redakcyjnym profesor objął funkcję redaktora naczelnego. Czasopismo, jako forum wymiany myśli na temat poligrafii, zmaterializowało jego marzenie o integrowaniu środowisk politechnicznych, uniwersyteckich i artystycznych wokół wspólnych spraw.

Andrzej Makowski, erudyta o wysokiej kulturze osobistej, słynął z daru słowa, wyważonych wypowiedzi staranną polszczyzną. Utrzymywał, że „na Politechnice nie ma pracy, na Politechnice jest życie”. Był odznaczany i nagradzany, ale szczególnie bliski był mu Medal Politechniki Warszawskiej Alma Mater Bene Merentibus, przyznany za osiągnięcia naukowe i dydaktyczne połączone z troską o wartości humanistyczne i społeczne. Cenił też odznaczenie Splendor Solidarności, otrzymane w trzydziestą rocznicę powstania NSZZ Solidarność na Politechnice Warszawskiej w uznaniu zasług w propagowaniu patriotyzmu i etosu pracy (2010) oraz Medal Zasłużony dla Polskiej Poligrafii (2012).

Profesor Andrzej Makowski zmarł po ciężkiej chorobie 23 października 2013 roku.

*Na podstawie materiałów Stowarzyszenia  
Absolwentów Instytutu Poligrafii PW*